

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Reintje De Vos

Hendrik <Van Alkmaar>

Haarlem, 1826

Voorrede.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62132)

VOORREDE.

LANDGENOOTEN!

Gij ontvangt thans een werk, hetwelk, meer dan eenig ander, dat ooit door eenen Nederlander geschreven of uitgegeven is, een bijzondere invloed heeft gehad, op het *genoegen* en het *vermaak*, en mischien ook op de *verlichting* der meeste volken van *Europa*, maar bij ons zoodanig onbekend is gebleven, dat zelfs de naam van den dichter, bijna geheel, in vergetelheid is geraakt.

Ik heb mij opgewekt gevonden, om een einde te maken aan deze treurige ondervinding. En vermits de strekking van dit werk, op het eerste inzien, veel verschilt met die, der vroeger door mij uitgegevene boeken, zie ik mij verplicht, aangaande den gang dezer onderneming meer breedvoerig te zijn, dan voorheen.

Mijne belangstelling in den ouden roman: *REYNAERT DE Vos*, dagteekent zich reeds van vele jaren.

Van 1799 tot 1803, te *Kampen* wonende, vond ik veel tijd voor letteroefeningen. De lust beving mij, om de zoogenoemde

* 2

Volks-

Volksboekjes door te zien, welke gewoonlijk, op de stalletjes, bij jaar- en weekmarkten, worden uitgevent. Voor eene matige huur in mijne wenschen geslaagd, las ik de meeste, en hield aantekening van de bevinding.

Het voornemen werd opgevat om aan het Hoofdbestuur der Maatschappij: *Tot Nut van het Algemeen*, eene breedvoerige voordragt te doen, of er, door het geven van eene andere en betere wijziging aan den voorraad op zulke stalletjes, geen wezenlijk nut zoude kunnen worden te wege gebragt. Hierbij zoude dan worden betoogd, welke van die geschriften te behouden waren, — wat in die boekjes diende verbeterd te worden, — welke geheel zouden behooren te worden verschoven, en eindelijk, wat men daarvoor in de plaats zoude dienen te brengen; alles met het oogmerk van een dubbeld nut te sichten, door de gelegenheid tot eene schadelijke lectuur onder de lagere standen te verminderen, en tevens het gebruik van het goede te doen toenemen.

Mijn voornemen is destijds aan een' verstandig' vriend medegedeeld, en deze raadde mij, hiervan af te zien. Naar zijn oordeel, zoude men hierbij, zoo veel, met de baatzucht der verkoo- pers en met de verouderde vooroordeelen der koopers, hebben te worstelen, dat niet alleen
de

V O O R R E D E.

de verbetering onder de vroomen wenschen zoude blijven, maar dat ook elke poging tot verbanning dier boekjes, de belangstelling *in* en het gebruik *van* dezelve vermeerderen zoude.

Deze raad is gevolgd en sedert heb ik van die poging geheel afgezien.

Onder die boekjes was echter meer goeds en kennenswaardigs gevonden, dan ik mij, in den beginne, had voorgesteld; en het was mij vooral aangenaam, hierdoor, met de oude romans van *FLORIS en BLANCHEFLEUR*, *OURSSON en VALENTIJN, den Ridder met de Swaane*, de vier *Heemskinderen* en *REYNAERT DE VOS* bekend te zijn geworden.

Het laatstgemelde boekje, hoe verminkt ook, had mij, boven allen, behaagd, — zoowel om de menschenkennis van den schrijver en de geestigheid der verdichting, als om den luim en de levendigheid van het voorstel; hetzelve werd gekocht en bij der hand gehouden.

Eenige jaren daarna, gelukte het mij, de uitgaven van de *REYNEKE DE VOSS* van *HENDRIK VAN ALKMAAR*, door *VON HACKMAN* 1711, en *GOTTSCHEDÉ* 1752, bezorgd, en het werk van *DREIJER* (over welke boeken nader zal gesproken worden) te koopen; door de vergelijking van dezen zoogenoemden *grooien REYNAERT* met onzen *kleinen*, hoe moest mijne

belangstelling vermeerderen, vooral toen de bijvoegfels, de meer kiesche bewerking en de wijdere strekking van des dichters pogingen, werden gadegeflagen.

In den jare 1817 of 1818, vatte ik het voornemen op, om verhandelingen te stellen over zulke werken, die, door Nederlanders geschreven of uitgegeven, en in vreemde talen overgebracht, den meesten invloed hebben gehad op de beschaving en verlichting van *Europa*.

Voor de eerste verhandeling, koos ik het: *Encomium Moriae* (de lof der zotheid) van ERASMUS; voor de tweede: *de REYNEKE DE Vos van HENDRIK VAN ALKMAAR*; om daarna, de *Colloquia* (de zamenfpraken) van den eerften, en de *Bijekorf van de Roomsche kerk* van PHILIPPUS VAN MARNIX te bewerken, en in het vervolg, misfchien, opfporingen te doen en berigten te geven van dergelijke werken van meer ernstigen aard.

De verhandeling over den *lof der zotheid* is, in de jaren 1818 en 1819, in drie Letterkundige Genootfchappen voorgedragen; en federt bij mijn *Gefchied- en Letterkundig Mengelwerk* uitgegeven.

De tweede verhandeling was afgewerkt, maar het vermoeden, dat dezelve minder voldoen zoude dan de eerste, en misfchien ook, dat

dat

dat de verhandeling: *over de Dordsche dichtschool* destijds in gereedheid was, deed de voorlezing in 1820 uitstellen. Na mijne verplaatsing herwaarts, en de zware rampen, welke mij als vader getroffen hebben, werd de lust voor dergelijk werk veel verminderd. De verhandeling was weggelegd, en waarschijnlijk zoude dezelve wel in de kast gebleven zijn, ware het volgende niet voorgevallen.

In den loop van den vorigen winter, werd, in het Natuurkundig gezelschap alhier, door Mr. E. VAN DAM VAN ISSELT, eene behagelijke verhandeling voorgedragen: *Over de Natuurlijke Historie van den Vos*, met eene geestige toespeling, op de Vosfen met twee beenen. Hierover, en vooral over den naam van RENARD en REINTJE, ontstonden vervolgens eenige gesprekken, en tevens over den roman van dezen naam. Het bleek toen, dat niemand der aanwezigen het dichtstuk van HENDRIK VAN ALKMAAR kende; en, mij hebbende uitgelaten, dat ik eene verhandeling hierover bewerkt had, zoo volgde weldra de uitnoodiging, om, met de voorlezing van dezelve, eene openstaande spreekbeurt in het *Museum* alhier te vervullen. Dit verzoek werd ingewilligd.

Een toevallige samenloop van omstandighe-

den veroorzaakte tevens, dat ik dit stuk, liever dan eene verhandeling over een meer ernstig onderwerp, bij de openbare zitting der Maatschappij voor de Nederduitsche Letterkunde te *Leyden*, op den 17 van Lentemaand ll. heb voorgedragen; en het verheugde mij ten hoogste, bij beide voorlezingen, eene bijzondere goedkeuring te mogen erlangen.

De raad om deze verhandeling bij mijn *Mengelwerk* te plaatsen, konde niet worden ingevolgd, omdat ik den lezer, als zijnde het geheel hier te lande onbekend, nergens, tot becoming van meer licht in de overige deelen, zou hebben kunnen heenwijzen.

Ik had, bij het voordragen der verhandeling, onze Dichters aangespoord, om hunne krachten te beproeven, ten einde het geheele Dichtstuk in verzen over te brengen. Bekend geworden met de Poëtische overzettingen in het Hoogduitsch van VON GÖTHE en SOLTAU, was het mij niet twijfelachtig, dat deze Roman beter geschikt is voor eene navolging in proza, dan in poëzij.

Hoe voortreffelijk ook de vertaling van VON GÖTHE in hexameters moge bewerkt zijn, men vindt, in de deftige verzen, meer de bekwaamheid van den navolger, dan van den dichter, en ziet den laatsten om den eersten geheel voorbij.

bij. De vertaling van SOLTAU is in viervoetige rijmen, doorgaans met luim en in den geest van het oorspronkelijke bewerkt; dan, wie kan zeventuizend regels in zulke rijmen, zonder vermoeijenis, lezen, wanneer de oudheid (de *color antiquus*) geene verschooning geeft, voor de eentoonigheid.

Mijne belangstelling vermeerderde met den dag na het opsporen van vele berigten, en vooral na het zien der lofspraken, welke mannen als EICHHORN, JACOB GRIMM, JÖRDENS, BOUTERWECK en EBERT, aan dit dichtstuk van onzen Landgenoot hebben gegeven. Ik stond reeds in beraad, om zelf de handen aan het werk te slaan, ten einde de uitgaaf en vertaling te bezorgen, toen mij, op het minst verwachtte, eenig bericht aangaande Mr. HENDRIK VAN ALKMAAR, in onze geschiedenis ter hand kwam. Nu ik alzoo *nieuwe* berigten zoude kunnen geven aangaande het lot en leven van den man, wiens bestaan door de Duitschers fel betwist is, — nu, hield weldra alle weifeling op.

Mijn voornemen is vervolgens aan eenige mijner vrienden medegedeeld. Allen vereerden mij met goedkeuring en aanmoediging; één hunner bragt alleen de bedenking bij, dat, deze poging mischien niet zoude overeenkomen

met mijnen stand en mijne jaren, en met de strekking mijner andere werken. Ik bemerkte weldra, dat hij den Roman niet kende, en dat hij den REINAART DE VOS en den THYL UILENSPIEGEL, bureu en lotgenooten op de stalletjes, aan elkander gelijk stelde, en beide beschouwde als verhalen van guitenstukken, welke, op zijn best, dienen konde ter vervrolijking van min beschaafde kringen. Ik zond hem de vertaling van VON GÖTHE, en vroeg daarbij, of hetgene, aan GOTTSCHÉDE, DREIJER, BREDOW, VON GÖTHE, SOLTAU en SCHELLER tot eere verstrekte, aan mijnen naam na-deel zoude doen? Ook deze zwaarigheid werd spoedig opgeheven; en, na den uitgever van mijn laatste werk genegen bevonden te hebben, om de kosten te wagen, tot de aanvulling van dit gemis in onze Letterkunde, heb ik de taak tot handhaving der eere van onzen miskenden Landgenoot, en het aan het licht brengen van zijn, elders algemeen geprezen en bij ons onbekend, werk, met moed aangevat, en met lust ten einde gebragt.

Bij de keus, welke der uitgaven, in *Duitschland* verschenen, gevolgd moest worden, kwamen er *drie* drukken in aanmerking.

Die van GOTTSCHÉDE, van 1752, viel echter

ter

ter spoedig uit, omdat dezelve gevolgd is naar de uitgave van BAUMAN, *Rostok* 1549.

Tusfchen die van VON HACKMAN van 1711, en SCHELLER van 1825, moetende kiezen, befloot ik tot de laafte, niet alleen omdat dezelve de jongfte is, en dat de uitgever, te *Brunfwijk* wonende, vermoedelijk in de gelegenheid is geweest, het eenige exemplaar der oudfte uitgaaf van 1498, hetwelk in de Bibliotheek te *Wolfenbuttel* bewaard wordt, in te zien en te volgen; maar vooral ook, omdat, in deze uitgaaf, de fpelling van zeer vele woorden ongelijk meer overeenkomstig is met het Nederduitsch, dan in den druk van 1711. Behalve, dat dit voor den Nederlandfchen lezer gemakkelijk zal zijn, vond ik, hierin een bijkomend bewijs, dat de Dichter in de *Nederlanden* geboren is.

Ik heb het werk van SCHELLER gevolgd, en mij alleen de verbetering van eenige *kleine* mistellingen veroorloofd, welke als drukfouten, bij de kindschheid der kunst, zijn aan te merken.

Van de voorrede van HENDRIK VAN ALKMAAR, is het grootfte gedeelte overgenomen, naar GOTSCHEDÉ en VON HACKMAN. De *moralifationen*, welke aldaar gevonden worden, zijn

zijn weggelaten, als [zijnde dergelijke zamen-trekkingen en toepassingen, destijds mistchien, tot inlichting der lezers noodig geweest; maar niemand zal ze thans verlangen.

De *opschriften* boven elk kapittel, waarin de inhoud telkens breedspakig is aangekondigd zijn insgelijks weggelaten. Zij konden zeer wel gemist worden, en hiermede is een aanzienlijk deel in de ruimte gewonnen.

Ten opzigte der verdeeling, heb ik mij tot eene gelijke vrijheid geregtigd beschouwd, als VON GÖTHE en SOLTAU hebben gebruikt; dezelve is niet ingerigt naar de oude kapitellen, maar meer naar den loop van het verhaak.

Eene grootere zwarigheid gaf het onkiesche, hetwelk hier en daar ontmoet werd.

Een enkel verhaaltje en eenige regels, voor het geheel van geen belang, is uit den tekst weggebleven; eenige woorden, welke wij in onzen tijd niet zouden bezigen, moesten wel behouden worden, omdat er anders iets voor in plaats had zoude moeten zijn gesteld, en zulke veranderingen heb ik mij niet durven veroorloven. De lezer zal ook iets aan den tijd moeten toegeven. Bij de vertaling, is de pligt tot kieschheid voor oogen gehouden.

Ver.

Verder is overwogen, of, bij de uitgave van het Neder-Sakfische stuk, geen *Glosfarium*, tot opheldering van de verouderde woorden, gelijk aan die van BREDOW en SCHELLER, zoude gegeven worden; mijne opvatting van elk woord in de vertaling hebbende medege-deeld, zoo is dit minder dienstig geoordeeld, dan wanneer de tekst, gelijk door gemelde fchrijvers, zonder eene vertaling was gegeven.

De vraag: of ik de vertaling geheel vrij zoude ondernemen, met inkrimpingen naar be-geerte, en met zulke bijvoegfels uit de andere REYNEKES, enz. als mij zouden voorkomen? is wel overwogen doch ik heb hiervan afge-zien, omdat men aldan het werk van HENDRIK VAN ALKMAAR zelve niet naar eisch zoude leeren kennen. Ik ben nu den man gefladig bij-gebleven, en geef eene getrouwe vertaling.

Het vignet voor den titel is genomen uit een der geëfte prenten van onzen landgenoot ALLERT VAN EVERDINGEN, waarmede de uit-gaaf van GOTTSCHEDÉ 1752 verfierd is, en wel uit die, waar REINTJE aan NÖBEL en ge-malin, het verhaal geeft van de verlorene *klei-nooden*.

De teekenaar heeft het tijdstip, waarop REI-
NAART

NAART in zijne wenschen slaagt, om den Koning in eenen goeden luim te brengen, meesterlijk uitgekozen.

NOBEL begint te lagchen, en daar is ontspanning van toorn en drift. Zijne gemalin was reeds vroeger gewonnen, en streelt nu haren Heer en Gemaal. De schalk verheugt zich over zijn geluk.

De Heer J. HORA SICCAMA heeft mij door de vervaardiging van deze teekening verplicht.

Verscheidene vrienden hebben mij in dezen bijgestaan door het leenen van min bekende boeken, en vooral heb ik mij verheugd en vereerd gevonden, door de heusche dienstvaardigheid van de Heeren FLAMENT, GEEL en KOCH, die, hetgeen er in de Bibliotheek van Z. M. den Koning in 's Gravenhage, en der Academien te *Leiden* en alhier, hieromtrent voorhanden was, mij met groote genegenheid hebben verstrekt. Ik breng hen gaarne mijnen dank openlijk toe.

Ontvangt, Landgenooten! ook dit werk in gunste.

Utrecht, den zeventienden van Herfstmaand
1826.